

บทที่ ๕

สรุป และข้อเสนอนะ

สรุป

ผลการวิจัย แสดงว่า คำว่า “พรหมจรรย์” ที่ใช้ในภาษาไทยมาจากรูปศัพท์ ภาษาสันสกฤตว่า พรหมจรัย ในภาษาบาลีใช้รูปศัพท์ว่า พรหมจรัย เป็นศัพท์สมาส ซึ่งประกอบด้วย พรหม + จรัย

ศัพท์ว่า “พรหม” ตามรูปศัพท์สำเร็จรูปมาจากธาตุ ๕ ธาตุคือ พรห ธาตุ พรห ธาตุ พห ธาตุ วห ธาตุ และ วาห ธาตุ ลง ณ ปัจจัยในนามกิตก์ เมื่อเข้าสมาสกับ จรัย ศัพท์แล้ว เป็นวิเสสนะ หรือเป็นคำวิเศษณ์ ให้ความหมายสอดคล้องกันว่า ประเสริฐ ลำเลิศ ดีงาม สูงสุด บริสุทธิ์

ศัพท์ว่า “จรัย” มาจากรากศัพท์คือ จร ลง ณฺย ปัจจัย อิ อากม มีความหมายว่า ความประพฤติ การดำเนินชีวิต การครองชีวิต ความเป็นอยู่

ดังนั้น ศัพท์ว่า พรหมจรัย จึงมีความหมายว่า ความประพฤติอันประเสริฐ การดำเนินชีวิตอันประเสริฐ ความเป็นอยู่อย่างประเสริฐ ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต จิตใจ โดยแบ่งขั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็น ๓ ขั้น คือ ขั้นต่ำสุด หรือขั้นพื้นฐาน ชั้นกลาง และขั้นสูงสุด

คำว่า พรหมจรรย์ ในพระไตรปิฎก พบว่ามีความหมาย ๑๐ ประการ คือ หมายถึง ทาน เวทย์าวัจจะ ศีล ๕ อัปมัญญา เมถุนวิริติ สทาร์สันโดษ วิริยะ อุโปสถศีล อริยมรรค และศาสนา ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถา พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบาย ความหมายของพรหมจรรย์ไว้ในอรรถกถารวินีตสูตร ว่า มีความหมาย ๑๑ ประการ โดยเพิ่มสมณธรรมเข้ามา ส่วนในอรรถกถา และฎีกามหาสิหนาทสูตร เพิ่มธรรมเทศนา และอัชฌาสัยเข้ามา เมื่อรวมกับพรหมจรรย์ในพระไตรปิฎก ๑๐ ประการ พรหมจรรย์จึง มี ๑๒ ประการ

พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักการประพจน์พรหมจรรย์ไว้ในพระไตรปิฎก โดยอนุโลมตามอรรถาธิบายของเหล่าเวไนยสัตว์นั้น ๆ โดยเน้นเรื่องการฝึกอบรมตน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนทางกาย วาจา เป็นขั้นแรก จากนั้นก็พัฒนาคุณภาพจิตใจ เป็นขั้นกลาง และพัฒนาปัญญา เพื่อเข้าถึงความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงเป็นปรีโยสาน

กล่าวโดยสรุป พรหมจรรย์ คือความประพฤติอันประเสริฐตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือหลักการครองชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ของมนุษย์ อันจะนำไปสู่จุดหมาย คือความดับทุกข์โดยสิ้นเชิง

ข้อเสนอแนะ

พรหมจรรย์ คือหลักแห่งความประพฤติปฏิบัติในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท คำว่า พรหมจรรย์ มีเนื้อหาสาระปรากฏในพระไตรปิฎกหลายเล่มด้วยกัน ในแต่ละแห่งก็มีความหมายแตกต่างกันออกไป ตามฐานและโอกาสที่ทรงแสดงพระธรรมเทศนา ดังนั้น คำว่าพรหมจรรย์จึงมีแง่มุมที่จะพึงศึกษาอีกมากมาย ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงเฉพาะความหมาย แนวคิด อิทธิพล และผลของพรหมจรรย์ในพระไตรปิฎกเท่านั้น มิได้กล่าวถึงพรหมจรรย์ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนานิกายมหายาน และในคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์ หรือฮินดู จึงน่าจะมีการวิจัยเกี่ยวกับความหมาย แนวคิด อิทธิพล และผลพรหมจรรย์ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนานิกายมหายานและคัมภีร์ของศาสนาฮินดูเปรียบเทียบกับว่าเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย